**Veli-Pekka Viljanen**

**KAA 1/2026 vp Elokapina määrättävä lakkautettavaksi**

***Eduskunnan perustuslakivaliokunta 14.4.2026***

Käsiteltävänä olevassa kansalaisaloitteessa ehdotetaan seuraavaa: ”Ympäristöjärjestö Elokapina tulee määrätä välittömästi lakkautettavaksi ja Elokapina tulee määritellä järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi tuomioistuimen toimesta. Myös Elonvaalijat Ry tulee lakkauttaa välittömästi ja poistaa yhdistysrekisteistä. Rikoslakiin tulee lisätä pykälä, jossa rikollisen toiminnan rahoittaminen on kriminalisoitavaa.” Kansalaisaloitteen mukaan aloite sisältää ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntopyynnössä pyydetään erityisesti arvioimaan aloitteen sisältöä suhteessa perustuslain 53 §:n 3 momentissa kansalaisaloitteen sisällöstä (lain säätämiseksi) säädettyyn.

Perustuslain 53 §:n 3 momentin mukaan vähintään viidelläkymmenellätuhannella äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on perustuslain 53 §:n 3 momentin mukaan oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään. Perustuslaissa asetettu toimeksianto säätää kansalaisaloitteesta lailla on toteutettu kansalaisaloitelailla, jossa säädetään kansalaisaloitteen tekemisessä noudatettavasta menettelystä. Kansalaisaloite sisältää kansalaisaloitelain 4 §:n 1 momentin mukaan lakiehdotuksen tai ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä sekä ehdotuksen perustelut. Kansalaisaloite voi koskea voimassa olevan lainsäädännön muuttamista tai kumoamista taikka uuden lain säätämistä. Lainsäädäntöasioihin kohdentumisen lisäksi aloiteoikeudelle ei ole asetettu muita sisällöllisiä rajoituksia (ks. HE 60/2010 vp, s. 40).

Perustuslain 53 §:n 3 momentin esitöiden mukaan säännös ja siinä käytetty ilmaisu ”aloite lain säätämiseksi” sisältävät mahdollisuuden niin säädöstekstin muotoon laaditun lakiehdotuksen kuin väljemmin muotoillun, lainvalmisteluun ryhtymistä koskevan ehdotuksen tekemistä (HE 60/2010 vp, s. 40).

Kansalaisaloite sisältää aloitteen ympäristöjärjestö Elokapinan ja Elonvaalijat ry:n lakkauttamisesta.

Yhdistyksen lakkauttamisesta ja sen edellytyksistä säädetään yhdistyslain (503/1989) 43 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan yhdistyksen kotipaikan alioikeus voi syyttäjän, Poliisihallituksen tai yhdistyksen jäsenen kanteesta julistaa yhdistyksen lakkautetuksi: 1) jos yhdistys toimii olennaisesti vastoin lakia tai hyviä tapoja; 2) jos yhdistys toimii olennaisesti vastoin sen säännöissä määrättyä tarkoitusta; tai 3) jos yhdistys toimii vastoin 4 §:ssä tarkoitettua lupaa tai 35 §:n 3 momentin säännöstä.

Yhdistyksen lakkauttaminen on siten lailla osoitettu laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä riippumattoman tuomioistuimen tehtäväksi. Aloitteen yhdistyksen lakkauttamisesta voi tehdä syyttäjä, Poliisihallitus tai yhdistyksen jäsen.

Yksittäisen yhdistyksen lakkauttaminen lailla merkitsisi lailla tuomioistuimille annetusta tehtävästä säätämistä yksittäistapauksellisella lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on suhtauduttu ylipäätään pidättyvästi yksittäistapauksellisten lakien säätämiseen, vaikka valiokunnan tähänastisessa käytännössä lain yksittäistapauksellisuuden ei ole kuitenkaan katsottu merkitsevän suoranaista ristiriitaa perustuslain kanssa. Valiokunnan mukaan tätä käsitystä on tukenut perustuslain 2 §:n 1 momentin korostama eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä (ks. PeVL 41/2017 vp, s. 73).

Suomen valtiosääntö perustuu valtiollisten tehtävien jaolle (PL 3 §). Lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan (hallitus ja hallinto) välistä vallanjakoa ei ole kuitenkaan tulkittu niin jyrkästi, että se sellaisenaan olisi estänyt säätämästä lailla asiasta, joka sinänsä vallanjaon periaatteiden mukaan kuuluisi toimeenpanovallan piiriin. Tässä mielessä perustuslaki lähtee ajatuksesta lainsäädäntövallan ensisijaisuudesta suhteessa toimeenpanovaltaan. Olennaista kuitenkin on, että suhteessa riippumattomille tuomiovallalle kuuluvan tuomiovallan käyttöön vallanjakoa on tulkittava ehdottomammin.

Käsillä olevassa kansalaisaloitteessa ehdotetaan lailla säädettäväksi siinä nimeltä mainittujen yhdistysten lakkauttamisesta, vaikka yhdistyslaissa tämä tehtävä osoitetaan riippumattomille tuomioistuimille. Aloitteen sisällössä viitataan ongelmallisella tavalla siihen, että lailla nimenomaan säädetään tuomioistuimeen kohdistuvasti sen toimivaltaan yhdistyslain mukaan kuuluvan tehtävän toteuttamisesta yksittäistapauksessa (”tulee määrätä välittömästi lakkautettavaksi” ”tulee määritellä järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi *tuomioistuimen toimesta”*). Katson, että siltä osin kuin on kysymys kansalaisaloitteessa

nimeltä mainittujen yhdistysten lakkauttamisesta, kansalaisaloitteessa ei ole perustuslain 53 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla kysymys aloitteesta ”lain säätämiseksi”, vaan riippumattomalle tuomioistuimelle kuuluvan tehtävän siirtämisestä yksittäisessä tapauksessa ja tuomioistuinta velvoittavasti lainsäätäjälle. Ehdotus on tältä osin mielestäni selvässä ristiriidassa perustuslain 3 §:ssä säädetyn tuomioistuimen riippumattomuuden ja tuomiovallan käytön perusteiden kanssa.

Kiinnitän huomiota siihen, että mediatietojen perusteella sekä Poliisihallitus että valtakunnansyyttäjä ovat nimenomaisesti jo arvioineet sitä, täyttyvätkö Elokapinan tapauksessa yhdistyslain 43 §:ssä säädetyt yhdistyksen lakkauttamisen edellytykset. Molemmat viranomaistahot ovat päätyneet tältä osin kielteiseen lopputulokseen (ks. HS 2.11.2024 ”Valtakunnansyyttäjän mukaan Elokapinan lakkauttamisvaatimuksen menestymisen mahdollisuus on ”plus miinus nolla”; HS 9.1.2025 ”Poliisihallituksen mukaan sillä ei ole perusteita vaatia ympäristöliikkeen lakkauttamista”). Kansalaisaloitteella pyritään siten ongelmallisella tavalla puuttumaan lailla myös syyttäjän ja poliisiviranomaisen toimivaltansa mukaisesti jo tekemään harkintaan.

Edellä olevan perusteella katson, että kansalaisaloite ei täytä perustuslain 53 §:n 3 momentissa asetettua vaatimusta, jonka mukaan kansalaisaloitteen tulee kohdistua lainsäädäntöasioihin.

Kansalaisaloitteeseen sisältyy myös liitännäinen ehdotus, jonka mukaan rikoslakiin tulee lisätä pykälä, jossa rikollisen toiminnan rahoittaminen on kriminalisoitavaa. Tältä osin ehdotus koskee rikoslain sisällön yleistä muuttamista eikä yksittäisten nimeltä mainittujen yhdistysten toiminnan kriminalisointia, vaikkakin kriminalisointiehdotus perustellaan vaatimuksella nimeltä mainittujen yhdistysten toiminnan kriminalisoimisesta. Aloite täyttää tältä osin sinänsä kansalaisaloitteelle perustuslain 53 §:n 3 momentissa asetetut edellytykset. Kyse on kuitenkin aloitteen keskeiseen sisältöön verrattuna selvästi liitännäisestä vaatimuksesta, jolle esitetyt perustelut ovat ylimalkaiset eivätkä tarjoa riittävää perustaa aloitteen sisällölliselle käsittelylle eduskunnassa.

Yhteenvetona katson, että kansalaisaloitetta ei voida käsitellä eduskunnassa siltä osin kuin on kyse vaatimuksesta ympäristöjärjestö Elokapinan ja Elonvaalijat ry:n lakkauttamisesta, koska kyse ei ole perustuslain 53 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla kansalaisaloitteen soveltamisalaan kuuluvasta aloitteesta. Siltä osin kuin kansalaisaloitteessa ehdotetaan rikoslain muuttamista säätämällä rikollisen toiminnan rahoittaminen

rangaistavaksi, kyse on perustuslain 53 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla aloitteesta lain säätämiseksi. Nähdäkseni tältäkään osin riittäviä oikeudellisia edellytyksiä kansalais-aloitteen hyväksymiselle ei ole olemassa.